

„Dyspozytywy syntaktyki powierzchni” Inżynieria książki dla laika

Friedrich Forssman, *Jak projektuję książki. Estetyka książki*,
Wydawnictwo d2d.pl, 2018, ss. 87. ISBN 978-83-950382-1-1

Klaus Detjen, *Światy zewnętrzne. O projektowaniu okładek*,
Wydawnictwo d2d.pl, 2018, ss. 87. ISBN 978-83-950382-2-8

Obie książki w przekładzie Pawła Piszczatowskiego

W dobie coraz większej, jak się zdaje – przynajmniej w pewnych kręgach intelektualnych – świadomości czytelniczej, dotyczącej nie tylko treści, ale i wizualnej strony książki, prywatne spojrzenie projektantów na tę dziedzinę jest nie do przecenienia. Książka, choć z punktu widzenia wydawcy nadal pozostaje produktem, dla coraz bardziej wymagającego czytelnika staje się częścią designu. Tym bardziej więc cieszy, że publikacje poświęcone projektowaniu graficznemu same są częścią tej kultury.

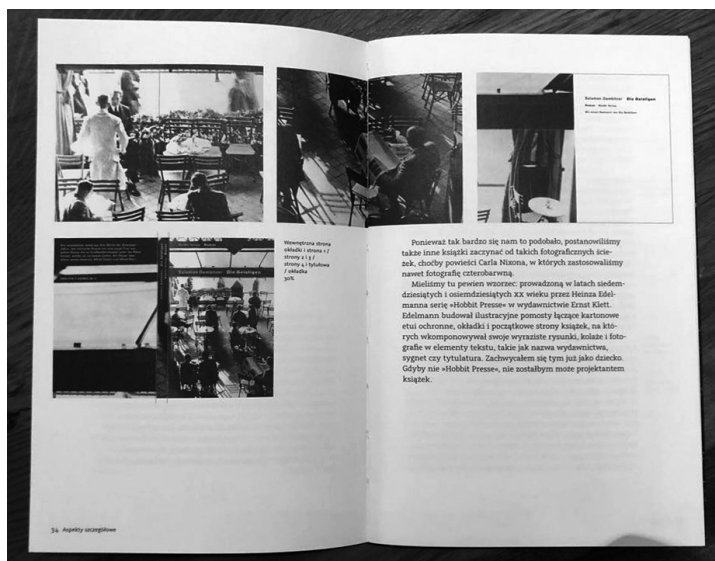
Jak projektuję książki Friedricha Forssmana¹ to dość ogólny zarys projektowania poszczególnych elementów książki, przedstawiony jednak z zupełnie osobistej perspektywy niemieckiego typografa. Autor nie pominął nawet takich detali, jak użycie różnych typów znaków interpunkcyjnych w zależności od potrzeby (choćby trzech rodzajów cudzysłówów) oraz gatunków ulubionego papieru, podając całkiem logiczne argumenty przemawiające za wyborem tychże. Całość swoich wywodów podzielił na cztery przejrzyste części: *Perspektywa ogólna*, *Aspekty szczególne*, *Wnętrze*, *Szata zewnętrzna*, najwięcej miejsca poświęcając *Wnętru*



[1] Friedrich Forssman, z zawodu zecer, studiował projektowanie graficzne w Darmstademie i Moguncji. Od 1990 roku jest projektantem Arno Schmidt Stiftung oraz innych instytucji i wydawnictw. Dokonał rewitalizacji „Gutenberg-Jahrbuch”, rocznika Internationale Gutenberg-Gesellschaft.

Zajmuje się też projektowaniem wystawienniczym. Autor publikacji fachowych, m.in. *Lesetypografie* (2005), *Pierwsza pomoc w typografii* (2007, obydwie pozycje razem ze swoim mogunckim profesorem Hansem Peterem Willbergiem), *Detailtypografie* (2010, z Ralfem de Jongiem).

Strony na rozwarciu
w książce Friedricha
Forssmana



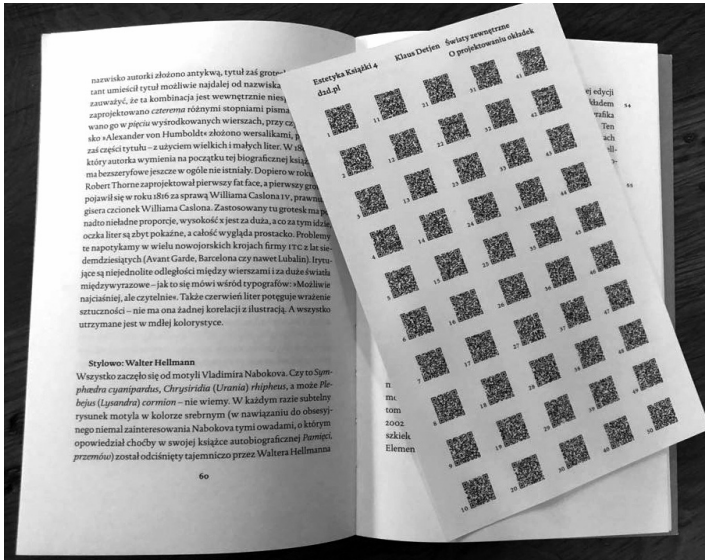
i wyborowi odpowiedniego kroju pisma (zobrazowanego adekwatnymi przykładami), w myśl zasady, że wygląd tekstu wpływa na jego odbiór.

O *projektowaniu okładek* Klaus Detjen² jest właściwie przyspieszoną historią współczesnego – jak sam tytuł wskazuje – projektowania okładek, i to nie tylko wybitnie dobrych (Detjen starał się ukazać różnorodność technik projektowania na przykładach prac takich projektantów, jak między innymi Willy Fleckhaus, Victor Malsy, Heinz Edlmann i – Friedrich Forssman), ale też wybitnie nieudanych, choć w zdecydowanej mniejszości. Sporo miejsca Detjen poświęcił wykorzystaniu typografii w projektach (na przykład historii Futury i jej twórcy, Paula Rennera). Podkreślił w ten sposób, że tak samo jak projekt graficzny, również typografia powinna pozostawać w ścisłym związku z treścią książki. Fenomenalnym rozwiązaniem jest dołączona do książki karta z kodami QR, które po zeskanowaniu pozwalają obejrzeć w Internecie omawiane przez Detjena okładki (w marginaliach książki umieszczono numery odpowiadających treści kodów).

Tym, co obaj autorzy – zwolennicy minimalizmu i estetyki rzeczowości – wielokrotnie podkreślają, jest „merytoryczne i formalne dopasowanie wszystkich elementów książki” (Detjen). Bez tego nie można mówić o porządku i czytelności projektu, a tym samym – estetyce i użyteczności dla czytelnika. Projektowanie okładek według Detjena (wspomina o tym także Forssman) nie ogranicza się wyłącznie do pomysłu graficznego, a ma być przykładem doskonałej korespondencji sztuk:

[2] Klaus Detjen, wrocławianin – typograf i projektant książek spod Hamburga. Do emerytury w 2009 roku profesor typografii i projektowania graficznego w Akademii Sztuk Pięknych w Kilonii. Redaktor i autor projektu graficznego serii „Typographische Bibliothek” (Biblioteka typograficzna)

z Wallstein Verlag oraz Büchergilde Gutenberg. Redaktor serii „Ästhetik des Buches” (Estetyka książki) w Wallstein Verlag. Laureat Nagrody Antiquaria 2014 oraz Nagrody Miasta Lipska im. Johannes Gutenberg 2017.



Kody QR
w książce
Klausa Detjena

fotografii, rysunku, kolażu (kolażu fotograficznego), typografii, zachowując równowagę i nieodzowność wszystkich elementów projektu, a także ich związek z treścią książki³.

„Zeszytowy” projekt obu tych niewielkich książek (format, okładki, marginalia, objętość) jest idealnym zestawieniem graficznych elementów publikacji z ich treścią (w przypadku *Światów zewnętrznych* Klausa Detjena na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie na obwolucie opisu elementów projektu – obie okładki zostały zaprojektowane przez autorów), a także wyraźną sugestią odnośnie do ich przeznaczenia i odbiorcy. W rzeczy samej te subiektywne zapiski dotyczące własnego patrzenia ich autorów na projektowanie graficzne są niezwykle po(d)ręczną bazą podstaw inżynierii książki, zwłaszcza dla czytelnika, który nie jest zawodowym grafikiem czy projektantem, a na przykład redaktorem, i tak czy inaczej wiedzę z zakresu projektowania posiadać musi. I całkiem naturalne wydaje się korzystanie z tych publikacji w tym zestawie.

Katarzyna Wójcik

[3] Zob też: *Tysiąc polskich okładek. One Thousand Polish Book Covers*. Red. A. i D. Mizielińscy. Warszawa 2010, Stowarzyszenie 40 000 Malarzy; oraz: *Polskie okładki książkowe 1944–1970*. Red. J. Górski, P. Sitkiewicz. Gdańsk 2017, Czysty Warsztat.